

A SZÉKELYSÉG EREDETÉRŐL.

Abban a bizarr ötletekben gazdag, fantasztikus elképzelésekkel teli irodalomban, amely a székely-kérdéssel foglalkozik, minden további kutatásnak az útját NÉMETH GYULA tanulmánya jelölte ki (Századok, 1935. 129 kk). Megállapítása, hogy a *székely* név magyarázatai közül THURY JÓZSEFÉ a helyes s így annak értelme: «herceg, az uralkodó fia», illetőleg «a herceg népe, a herceg törzse», valamint következtetése, hogy az ugyancsak törökös jellegű nemzetségi szervezet, meg a katonai szolgálat nyilas-lovas volta a nép török eredetét bizonyítja, alábbi sorainknak is alapja. Oly teljes mértékben, hogy megjegyzéseink maguktól tárgyitalanokká válnának, ha NÉMETH fejtegetései téveseknek bizonyulnának. Egyetlen ponton, bár elég lényeges kérdésben térünk csak el tanulmányától. Nem osztjuk azt a feltevést, hogy a székelység neve alatt a kabarok egyik törzse mint valami kialakult, a magyartól a besenyő vagy kún módjára különböző vagy — ha úgy tetszik — vele ugyanilyen mértékben rokon nép csatlakozott a magyarsághoz, megőrizve régi szervezetét. Máshol futólag már jeleztük azt a nézetünket, hogy önkéntes csatlakozásról nem beszélhetünk, mivel a székely törzset a magyar fejedelmi hatalom szervezte meg különböző néprészekből, ezek többségét pedig ugyanazon elemek alkották, mint a honfoglaló magyarságot (u. o. 1939. 291 kk). Megjegyzéseink, úgy látszik, nem voltak meggyőzőek. Abból a tényből, hogy NÉMETH GYULA a közelmúltban minden változtatás nélkül jelentette meg alapvető tanulmányát (AEC. 1940. 208), más, mint elutasítás nem olvasható ki. Másrészről azonban GYÖRFFY GYÖRGY «A székelyek eredete és települése» címen megvilágítva a székelység életének leghomályosabb szakaszát,¹ elfogadta feltevéssünket. Mindkét mozzanat, az idősebb tudósgeneráció képviselőjének kedvezőtlen s a fiatalabbnak megértő állásfoglalása, reánk is, akár mint a tudomány minden munkására, ösztönzőleg kellett, hogy hasson, azt a — feltehetőleg: nem

¹ Az «Erdély és népei» c. gyűjteményes kiadványban (Budapest, 1941), 35 kk.

hiú -- ábrándot ébresztve, hogy felfogásunk elfogadhatónak bizonyul, ha nézeteinket részletesebben sikerül kifejtenuk. Ezt a feladatot óhajtjuk a következőkben elvégezni.

*

Az Árpád-nemzetség nem egyszerűen csak az uralmat szerezte meg a magyarság felett Levédiában, nem is csak államot szervezett ott, hanem népet is. Mégpedig oly formán, hogy az új fejedelem azokat a néprészeket és töredékeket, amelyek hatalma alá kerültek, törzsekbe tagolta, az egyes törzsek élére pedig kirendelte rokonait, hogy a vérség kötelékével és a közös érdekekkel egymáshoz kapcsolt nemzetségtagok segítségével érvényesítse akaratát. A törzseket tehát nem belőlük kiemelkedett vezérek kormányozták, mintegy megszemélyesítve azok törekvéseit. Ily befolyással a törzsek, a kereteik közt élő népelemek nem rendelkeztek. Tehát nem is csatlakozhattak kedvük szerint más népekhez. Új közösségbe csak vezetőik illeszthették volna be őket, de mert ezeket minden érdekük ahhoz az uralkodó nemzetséghez fűzte, amelyből származtak, az elszakadásra addig sor nem kerülhetett, amíg a vérségi kapcsolat szoros, tudata erős volt, amíg közeli rokonok irányították a törzseket. Vagy amíg ezt a nemzetséget a törzsek éléről egy nálánál hatalmasabb hódító el nem söpörte. E szerint a magyarságnak a kettéválásai, amelyek következménye lett az egyik elszakadt résznek Magna Hungariába jutása, a másíknak meg a Kaukázustól délre húzódása, majd később elmerülése a környező néptengerben, korántsem a fejletlen közösségi tudattal, hanem a politikai függőséggel vagy az uralom új kezekbe kerülésével magyarázhatók. A magyarságot nyilván azok az urai szakították szét, akiknek birodalmába tartozott akkor. Annak bizonyosságául, hogy az állami önállótlanág a nép gyengülését, sőt szét-szóródását is jelenti. Viszont az Árpád-nemzetség uralmának megalapításával a magyarság népi erőinek fokozása jár együtt. Most már ugyanis ő az az alapréteg, amelyhez vezérei a többi néptöredéket hozzácsatolják, mégpedig oly módon, hogy az egyesülés az ő javára üssön ki. Ő tehát a zöme a hét törzseknek, amelybe az Árpád-nemzetség a hatalma alá került népelemeket beosztotta. Nemcsak az Anonymus által megőrzött «hétmagyar» név bizonyítja, hogy a nép többségének finnugor nyelven kellett beszélnie ; a magyarság alakulásának későbbi fejleményei ugyanerről tanúskodnak. Ellenkező esetben, ez aligha kétséges, a magyar nép nyelvében, szokásaiban, egész jellegében aligha lett volna annyira egységes. mint amilyennek mai hazájában a történeti forrásadatok és a helynevek világánál egyaránt feltűnik.

Ha a magyar államot és a magyar népet a honfoglalás előtt ily végzettszerűen összekapcsoltnak látjuk, lehetetlen feltennünk, hogy a

székelység a magyarsághoz önként csatlakozó nép lett volna, amelynek egyéniségét, önállóságát a fejedelmek szándékosan nem érintették. A besenyők, mint ismeretes, az egész országban szétszórtan nyertek lakóhelyet. A székelységre, ha külön nép lett volna, bizonyára ugyanez a sors vár. A *székely* név azonban nem nép-, hanem törzsnév, következésképp egy felsőbb akarat által tervszerűen, tudatosan megszervezett közösséget kell rajta értenünk.

A szervezés időpontjának megállapításánál terminus post quem gyanánt a «hétmagyar» nevet vehetjük. Mivel a magyar törzseknek Konstantinos által feljegyzett névsorában a székely törzs nem szerepel, nyilván nem is volt még meg Levédiában. Másrészt, mivel a királyság megalapítása egyszerre mind a törzsszervezet felbomlását, félretolását jelentette, Géza uralkodásánál későbbre sem tehetjük a székelység megalakulását. Minthogy a fejedelemség korának elejére esik a kazár uralom ellen fellázadt, attól elszakadt vagy talán inkább elszakított kabarok csatlakozása a magyarsághoz, eleve is feltehető, hogy az új törzs tagjai közé kabarok is bekerültek. Az azonban nem valószínű, hogy a kabarok zárt tömege lett volna székelységgé. Ha még a Mátra vidékén, Borsodban és Hevesben sem magukban települtek le, hanem a magyarsággal összevegyülve — erről a helynevek magyar volta tanúskodik, — nincs okunk kétségbe vonni, hogy a *székely* név alatt szereplő csoportjával másképp lett volna. Sokkal valószínűbb, hogy az új, a honfoglalás után megalakult törzsnek kabarok mellett egyéb népelemek szintén részeivé lettek. Akár a honfoglaló magyarság által itt talált avar vagy más oly néptörödékek is, amely magát Attila népének tartotta — ennyiben a Krónika által megőrzött hagyománynak is lehet alapja. A zömnek azonban a finnugor nyelvet beszélő magyarság köréből kellett kikerülnie, mert csak így érthető, miért nincs székely nyelv, miért magyarok a székelyek, miért nem különböznek etnikum, népi egyéniség, műveltség tekintetében. Bizonyára már a törzs megalakulásának időpontjában megvoltak azok a feltételek, amelyek a székelység fejlődését elhatározóan befolyásolták s a többi magyar törzssével azonossá tették.

A törzs megszervezésének közelebbi okaira, körülményeire a név és Anonymus elbeszélése világít rá. Az előbbinek bizonyossága szerint a törzs a «hercege», «az uralkodó fiáé» volt. Hercegen a hatalom várományosát érthetjük, a fejedelem legkedvesebb fiát, akire az uralom szállani fog, s akit apja már korán, a saját életében szerephez óhajtván juttatni, egy egész törzs vezetésével bíz meg. Autokrata uralkodó, aki nem osztja mással a hatalomban, hanem akarata feltétlen érvényesítésére tör, kettő volt a magyar fejedelmek közt : Árpád és Szt. István. Eleve is valószínűtlen, hogy első királyunk alakította volna ki az új törzset.

Ő egészen más, korszerűbb kormányzati elveket vallott. A törzsszervezet szétrombolása, nem pedig fejlesztése volt programja. Ellenben Árpád egyéniségéhez és korának viszonyaihoz egyaránt illik a feltevés, hogy a meglévő hét törzshöz egy nyolcadikat illesztett s annak vezetését fiára bízta. A feltevést Anonymus elbeszélése támogatja. E szerint Bihar vidékén, a Marostól Szamosig terjedő területen a honfoglalás idejében Mén-Marót uralkodott; népét kozárnak nevezték. Amikor Árpád két vezérét, Ösbót és Veleket ellene küldi, a Kórógy vizénél — ez Szentesnél van — a székelyek Ösbó elé jönnek a táborba. Ők előbb Attila király népe voltak. Most békés szándékkal közelednek, fiaikat önként kezesekül adják, majd a magyar sereg előtt előcsapatként megindulnak Mén-Marót ellen. Ez feleségével és leányával Igfon erdejébe menekül, katonái azonban Bihar várában ellenállanak a magyarok és székelyek támadásainak. De nem sokáig. Meghódolásuk megrémíti Mén-Marótot. Harc helyett jobbnak véli a békés megegyezést. Felajánlja tehát Árpádnak egész országát, fiának, Zoltánnak pedig leányát. Árpád elfogadja az ajánlatot. Átveszi az országot, Mén-Marótnak meghagyja Bihar várát, a leányt pedig nagy ünnepek közt összeházasítja Zoltánnal. Mén-Marót a következő évben fiúutód nélkül meghal s így országa vejéé lesz (11, 50—52. fejezet).

A *kozár* név kétségtelenné teszi, hogy Mén-Marót népe a kazárságnak az a része volt, amelyet Konstantinos kabar néven említ. Helyesebben, ennek is csak egyik fele, mivel a másik, amelyet Anonymus *cumanus*-nak nevez s amelyet Kiev környékén csatlakoztat a magyarsághoz, Heves—Borsod vidékén telepedett meg. Arról szó sem lehet, hogy a kazárok szlávokkal volnának azonosak. A szláv helyneveknek a bihari részeken való hiánya ezt a feltevést magában is megcáfolja.¹ A székelyek, mint Anonymus leírásából kiderül, a kozárok mellett, voltaképpen az ő földjükön élnek, hiszen a Marostól a Szamosig Mén-Marót uralkodik. A nép tehát, amely Árpád fiának közvetlen vezetése alá kerül, amely felett «dux Zulta» hatalmat gyakorol, a kabarság egyik része. Ennyit, azt hisszük, mindenképpen szabad Anonymus elbeszéléséből kiolvasni. Ennyi azonban arra is elegendő, hogy Árpád korába helyezzük a *székelynek* nevezett törzs megalakulását, azt a herceget pedig, akinek számára a fejedelem a törzset megszervezte, fiában, Zoltánban ismerjük fel.

Anonymus leírását két, adatszerűen ellenőrizhető tény támogatja. A székelyek legelső települési területe, ahol a mai otthonukba való átköltözés előtt éltek, valóban Bihar volt. *Telegd* nevét is innen vitték át a

¹ MELICH JÁNOS, A honfoglaláskori Magyarország 221 kk, JAKÓ ZSIGMOND, Bihar megye a török pusztítás előtt 25 kk.

mai Udvarhelyre s neveztek el utána az új főesperességet telegdinek (SÁNDOR I., A székelyek letelepülése 41). Másrészt a székelyeknek, éppen mint a besenyőknek a XII. században is az elővéd-harc jutott feladatul, megfelelően a lovas nomád népek felfogásának, hogy a közösségükbe legutoljára beosztott népelemeknek kell a háború terhét elsősorban magukra venniök.¹

A XIII. század eleji leírás azonban a régi hagyománynak csak a töredékeit őrizte meg. Anonymus tudta, hogy a kazárok egy része, a három ú. n. kabar törzs magyar vezetés alá jutott, s azt is tudta, hogy részben Heves—Borsodba, részben Biharba kerültek, az utóbbiak Árpád fiának vezetése alá. A részleteket azonban már nem ismerte s ezért az adatai közt tátongó űrt kissé regényesen töltötte ki. Elbeszélésének a lényege azonban, ismételjük, megegyezik Konstantinos tudósításával, s mert másrészt a székely névnek tisztán nyelvészeti úton nyert megfejtése nemcsak hogy nem ellenkezik Anonymus tudósításával, hanem azt egyenesen támogatja, úgy véljük, nincs akadálya, hogy a székely törzs megszervezőjének ne Árpádot tartsuk, a szervezés helyét pedig a tiszántúli részekre tegyük. Az új törzs vezető eleme természetesen a Zoltán mellé kirendelt kíséret, környezet lett, a hercegnek a fegyveresei, harcosai, nyilván nem frissen csatlakozott, még kipróbálatlan elemek, hanem megbízható, hű emberek.

Újból nyomatékosan kell tehát hangsúlyoznunk, hogy nem valami régi törzsszervezetben élő, kialakult népet bízott fiának a vezetésére Árpád, hanem különböző népelemeket fogott össze, ezek zöme pedig finnugor eredetű volt. Saját törzséből, a Megyer törzsből ilyen nemzetségeket akadály nélkül áthelyezhetett. Megint csak a helynevek vallo-mására kell figyelmeztetnünk. A besenyők, noha kis csoportokra tagolva, az ország egész területén szétszórva nyertek lakóhelyet, s bár a magyar

¹ GyÖRFFY a Krónikának a besenyők és székelyek harcához fűzött elítélő szavait úgy értelmezi, hogy a magyar főserég s vele az ugor eredetű magyarság nagy tömege egyáltalán nem ismerte azt a «tisztá nomád harcmódot», amely szerint «a keleti elem, székelység és besenyőség» harcolt (i. m. 49), amiből azután az életmódot illetően is alapvető különbségre következett. Úgy gondolja, hogy a honfoglalás korában az ugor magyarság félnomád, a «török népelemek legnagyobb része pedig tiszta nomád életet élt» s csak ez az utóbbi, kisebb rész harcolt volna a nyugati kalandozó hadjáratokban» (60 kk). Ezt a magyarázatot nem fogadhatjuk el. Ha ugyanis a honfoglaló magyarság zöme—nevezük bár ugor eredetűnek — nem ismerte a görög kútfőkben leírt szkíta harcmódot, akkor a vas- vagy bronzkorra jellemző fegyverzetet használva, gyalog kellett volna harcolnia. Így azonban a Nyugat rettegett ellenfelévé semmiképpen sem lehetett volna. A Krónika szerzője a besenyők és székelyek harcmódrát a modernebb, nehéz fegyverzetű, páncélos lovagsereghez viszonyítva találta kezdetlegének.

népbe, ettől mindenfelől körülfogva, hamar beolvadtak, egy-egy török helynévben megörökítették a magyarságtól elűtő etnikumukat, nyelvüket.¹ Ha a székelység teljes egészében török eredetű és nyelvű nép lett volna, egy tömegben széles területen földhöz juttatva, feltétlenül sok folyót és lakótelepet kellett volna török névvel illetnie. Azonban a Székelyföld helynevei éppen úgy magyar jellegűek, mint a Mátra—Bükk-aljai kabar vidéké. A finnugor elem túlsúlya magyarázza meg továbbá azt az ismert tényt is, hogy a székely rovásírás miért magyar írás, vagy hogy a székelység anthropológiai képe miért nem törökösebb, mint a magyarság többi ágáé. Azok a népelemek, amelyek Árpád akaratából az új törzs részeivé lettek, természetesen már régtől fogva éltek, együttesen azonban, mint székelység, korábban nem szerepelhettek.

Még egy ellenvetéssel kell szembenéznünk: Anonymus a *székely* nevet népnév értelemben használja s a Krónika is a XII. századi székeleyeket, a besenyőkhöz hasonlóan, a magyarságtól különböző népnek tekinti, holott a többi törzsnév nem ment át ezen a fejlődésen. Sőt, nemcsak nem hívták a Gyulák törzsének tagjait gyula népnek, nemcsak nem szólnak forrásaink kharkász népről, hanem a honfoglaló magyar törzsek nevei is csak egyes helynevekben maradtak fenn. A *székely* név külön úton haladását, tovább élését a fejedelmi családdal való közvetlen kapcsolat magyarázza meg.

Valószínű, hogy a székelység nemcsak Zoltánnak volt a törzse, hanem az őt követő hercegeké is. Régi törzsének vezetését fia vehette át tőle. A törzs tehát továbbra is a mindenkori hercegé maradt. Neve így állandósult, s mert-közeli, szoros viszonyban volt az uralkodóházzal, elkerülte a felbomlást. Szent István, amikor a törzsek önállóságát megszüntette és eltávolította azok fejeit — Koppányt, Ajtonyt, az erdélyi Gyulát, — a székely törzsből nem láthatott ellenséget. Attól sem kellett tartania, hogy a törzs vezetője talán csorbítja az ő egyeduralmának teljességét. Aggodalomra nem volt oka, mert a székelységnek, herceg korában, ő volt a vezére, később pedig fiának adta át a törzset. Szent Imre és a székelység kapcsolatára ugyan nincs adatunk, de a feltevést, valamint a székelységnek az uralkodó családhoz tartozását alátámasztja az Árpád-ház szentjeinek a Székelyföldön virágzó középkori kultusza, mint erről helynevek, falfestmények, oltárképek egyaránt tanúskodnak. Szent István tehát, éppen mert fiában nem láthat vetélytársat, nem oszlatja fel a székely törzset, amikor a hatalom új elrendezésére kerül a sor. Közbevetőleg legyen szabad ugyanis megjegyeznünk, hogy

¹ NÉMETH GY.: MNy. XXVII, 145, GYÖRFFY GY., Besenyők és magyarok. Budapest, 1940. 74 kk.

az új közigazgatási és kormányzati rendszernek a megyékre támaszkodó kiépítése nem nélkülözött bizonyos keleti vonást. Mert ha a törzsrendszer megalakulása annak idején azt jelentette, hogy az uralkodó szétosztotta családját, nemzetsége tagjai közt a hatalma alá került népeket, akkor most, a királyság megalapításakor, bizonyos vonatkozásban még mindig ugyanez történt: a függetlenségre, önállóságra törekvő családtagokat eltávolította a király, helyükbe pedig megbízhatóbb, közeli rokonait ültette — Csanád és Veszprém ispánok Szent István unokaöccsei, Erdélyi Zoltán meg idősebb atyafia — vagy pedig, immár az új uralom szellemében, tőle függő embereket, akár szolgálakat tett meg ispánokká. A hasonlóság természetesen nem teljes. Nagy különbség, hogy nemcsak a nép kerül megosztásra, hanem az általa megszállott föld is, s mert a lakosság száma, éppen az állandó megtelepülés eredményeképpen, igen nagy mértékben felduzzadt a XI. század elejére, több közigazgatási egységre van szükség. Nem hétre vagy kilencre, hanem negyvenötre. (Ebből azt a következtetést is levonhatjuk, hogy a levédiai magyarság nem hét, hanem több törzsrre oszlott volna, ha száma akkora, mint a királyság megalapításakor.) A székely törzset azonban nem osztja be Szent István megyébe, területén nem alakít ispánságokat, hanem meghagyja régi szervezetében. A herceg vezetése alatt, ennek méltóságát, hatalmát van hivatva kifejezni, s mert mindenki annál előkelőbb, minél nagyobb fegyvereseinek a száma, az egyszerű ispánokkal szemben vezérének, a hercegnek a tekintélyét kellőképpen érzékeltetheti is.

A törzsnek ez az önállósága, elsősorban pedig a körülmény, hogy túlélte a törzsszervezet bomlását, azt hisszük, kellőképpen megmagyarázza a «székely» név fennmaradását, majd, amikor a többi hasonló törzsnév és megjelölés, értelmét veszítve, feledésbe merült, mintegy népnévvé válását. Nem valódi népnév tehát a «székely»; inkább így mondhatnók: pseudonépnév.

A XI. század közepétől kezdve számtalan és közismert adat tanúsodik az egykori székelylakta területnek s így bizonyára a székelységnek is a herceggel való kapcsolatáról. Ez most nem az uralkodó fia: rendszeren az ifjabb testvér. A hercegség, amelyet I. Endre testvérének, Bélának, Salamon Géza hercegnek, ez Lászlónak, Kálmán meg öccsének, Álmos hercegnek átenged, az ország északkeleti része. «Kezdődött Biharban, mely úgyszólván a főmegye volt s magában foglalta Szolnokot, Szabolcsot, Szatmárt» stb., északnyugat felé haladva Trencsént és Nyitrát is (PAULER Gy., A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt I, 97, 113, 123, 133, 177). Erdély nem volt része a XI. században a hercegségnek, ellenben hozzá tartozott a Vág melléke, ahol szintén éltek, XIII. századi oklevél szerint, székelyek. A központ azonban

Bihar vidéke. Érdekes, hogy Géza herceg a Krónika szerint Igfon erdejében tartózkodik, amikor Salamon ellene tör. Vajjon véletlen volna, hogy a hercegség, a ducatus azt az országrészt ölelte fel, amelyben a székelység is élt? Nem valószínű. Sokkal hihetőbb ez a magyarázat: a keleti részt azért kapták meg a hercegek, mert az ő közvetlen irányításuk alatt álló nép — most már nem törzs! — a székelység egyébként is itt élt, ők, a hercegek, itt voltak otthon.

A székelység történetének két további fontos mozzanata tanúskodik még arról, hogy a törzs valóban felsőbb hatalom szervező akaratának köszönheti keletkezését. Egyrészt áttelepülése Biharból, első szálláshelyéről Erdély délkeleti szögletébe, másrészt szabályos társadalmi szervezetének hosszú fennmaradása.

Ha a székelyeket oly népnek véljük, amely a maga ura, lehetetlen megérteni, hogy Bihart elhagyva, miért haladt át Erdély termékeny völgyein, ügyet sem vetve gazdagságukra s állapotott meg azon a tájon, amely a szűkös megélhetésért is a természet viszontagságaival való folytonos küzdelmet kívánta tőle. A rejtélyt csak az előadásunkban körvonalazott feltevés oldhatja meg. Erre gondolva már természetesnek találjuk, hogy az uralkodó oda rendelte ki a székelyeket, ahol szükség volt rájuk. Tehát kis részüket a Vág mellé, a nyugati határ közelébe, nagy tömegüket pedig a délkeleti határvidék őrzésére. A székelység, a tények tanúsága szerint, magától értetődő fegyelmezettséggel engedelmeskedett a parancsnak s nem tiltakozott, hogy új szállásterülete terméketlenebb, mint elhagyott földjei, meg azok, amelyeket a később megjelent századok számára kellett szabadon hagynia,¹ magatartásával az utókor számára is felemelő példát nyújtva a közösségi gondolat önzetlen szolgálatáról, az egyéni érdekek feletti győzelméről.

Hasonlóképpen csak a királyi hatalom gondoskodásával magyarázható meg, hogy a székelység szervezete oly sokáig fennmaradt, hogy még az újkor elején is számon tartották: az egyes székeknek szabályszerűen hat nemre kell oszlaniok, ezek mindegyikének pedig négy ágra. A marosszéki két Új-ág és a kézdiszéki Besenyő-ág nevéből arra kell következtetnünk, hogy egyes ágak, bizonyára az állandó háborús szolgálat hatására, kihaltak, mások ellenben, a szerencsésebbek úgy megerősödtek, hogy ketté válva új ágak adtak életet. A Besenyő-ágnak ugyanis, amelynek tagjai nyilvánvalóan székelyek közé került besenyők voltak, éppen úgy elsorvadt ágak az örökébe kellett lépnie, mint a két Új-

¹ FERENCZI S. (Az egykori Kászonszék régészete. A kászoni székelyek letelepülése és eredete. Kolozsvár, 1938) helyesen magyarázza: a székelyek «bizonyára ott telepedtek le, ahová a király az ország érdekeinek megfelelően rendelte őket» (82).

ágnak. Ha azonban az egyik helyen új ág keletkezhet, másutt meg kihallhat egy régi, az eredeti beosztásnak össze kell zavarodnia, hiszen ott őt, emitt meg három lesz az ágaknak a száma. Vajjon nem maguk a székelyek pótolták-e a soraikban támadt hézagokat egyes néprészek bevonásával? A XIV—XV. században erre lett volna mód, mivel ekkor a szabadköltözés joga biztosította a jobbágyok vándorlását: városokba húzódásukat éppenúgy, mint a székelyek közé településüket. Csakhogy ekkor már a székelység olyan kiváltságos helyzetet élvez, hogy egész csoportok aligha lehettek részeivé, mégha egyes embereket, a rokonság jogán, maga közé fogadhatott is. Viszont a XIII. század előtt, amikor még nincs jobbágyosság, hanem szolgák és szabadok állanak egymással szemben, mégpedig szoros ellenőrzés alatt, ilyesféle önkéntes csatlakozások nem képzelhetők el. Különösen nem a besenyők esetében, mivel ezeket, mint általában a beköltöző népelemeket, a király a maga közvetlen hatalma alá tartozóknak tekintette. A pontos beosztás, az egyező számok így csak az Árpádok tudatos eljárására, tevékenységére vezethetők vissza. Ők pótolták új népelemek kirendelésével, beosztásával a hiányokat s ügyeltek arra, hogy a régi szervezet változatlanul fennmaradjon.

Erre a gondoskodásra a székelységnek szüksége is volt, mert csak így tehetett eleget hivatásának s katonáskodhatott állandóan. Ha az ország belsejében marad, társadalmi fejlődésének iránya bizonyára ugyanolyan lesz, mint a magyarságé, vagyis az ő körében is kialakul a földesúri réteg, a közrendűek nagy tömege pedig először liber, szabad, majd jobbágy lesz; mentesül a katonai szolgálattól, ezt urai végzik el helyette, ugyanakkor azonban földesúri joghatóság alatt álló, adózó nép válik belőle. Ha a székelység csak a XII. század közepén került volna Erdélybe, a határookra, a társadalmi fejlődés már megbontotta volna sorait, nemzetségi szervezetét; másfélszázad oly hosszú idő, hogy az nem múlhatott volna el felette nyomtalanul. Bajos ugyanis feltenni, hogy a székelység Biharban a XI—XII. században is megtartja kiváltságos helyzetét, ha ott már nem tud cserébe ellenértéket nyújtani. Tehát éppen abból a tényből, hogy érintetlenül megőrizte pogánykori, X. századi szervezetét, amely akkor a magyarság egyetemének is a sajátja volt, következtethetjük, hogy korán jutott olyan feladathoz, amelynek végzése fejében különleges bánásmódra számíthatott.

MÁLYUSZ ELEMÉR.